

Havainnot

Aspektuaalisuudesta ja objektista¹

HANNU TOMMOLA

Yhden ensimmäisistä venäjän kieliopista laati Maksim Grek (v. 1480–1556; ven. *grek* 'kreikkalainen'). Venäjän kirkon historiassaan A. V. Kartašov (1959: 460) käyttää hänestä epiteettiä »vydajuštšijsja predstavitel' sovremennogo gretšeskogo prosveštšeniija» ('tuon ajan kreikkalaisen valistuksen erinomainen edustaja'). Venäjän ortodoksisen perinteen tuntijan Per-Arne Bodinin vihjeestä löysin Kartašovin teoksesta seuraavan episodin.

Varsin pian sen jälkeen, kun Maksim oli kutsuttu Venäjälle, hänet istutettiin tarkistamaan pyhien kirjoitusten käännöksiä. Maksim tuli helatorstain saarnatekstiä korjatessaan kohtaan, jossa kerrotaan, kuinka Kristus »astui ylös taivasiin ja istuu Isän Jumalan oikealla puolella». Kohta oli käännetty aivan oikein: »vzyde na nebesa i sede odesnuju Ottsa», jossa *sede* vastasi kreikkalaisen alkutekstin aoristia (*ekáthisen*). Vaihtoehtoisessa tekstissä oli aoristin partisiippi (*kathisas*), joka oli käännetty *sedjaj*. Maksim järkeili, että kirkkoslaavilaisessa tekstissä oli kreikan aoristin paikalla oltava perfekti *sedel est'* ja kuvitteli sen

merkitykseksi 'sessus est'; ja edelleen hän korjasi aoristin partisiipin vastineeksi preteritin partisiipin *sedev*. Tämä tulikin nyt merkitsemään suunnilleen samaa kuin jos suomeksi sanottaisiin: *istui isän oikealla puolella*. Yksi kirjain muuttaa suomalaisenkin lauseen sisällön kannalta ortodoksiseksi: joko *istuu* — — *oikealla puolella* tai *istui* — — *oikealle puolelle*: siis suomen latviivisija vaihtaa koko lauseen aspektimerkityksen, vaikka verbi ja sen muoto pysyvät samana. Mutta Maksim tuomittiin harhaoppiseksi ja viskattiin tyrmään, koska hän oli muka väittänyt, että Kristus vain 'istui', mutta 'ei enää istu' (Isän oikealla puolella). — Meidän päiviemme kääntäjä saattaa tehdä merkityksen kannalta yhtä harhaanjohtavia virheitä, vaikka seuraukset tuskin enää ovat näin kohtalokkaita hänelle itselleen.

Jokaisessa kielessä on kategorioita, jotka muiden kielten puhujista tuntuvat käsittämättömiltä. Esimerkiksi suomen perfektin, pluskvamperfektin ja yksinkertaisen preteritin (jota onnettomasti nimitetään imperfektiksi) käytön erottelevä tuntuu mm. hyvinkin suomea taitaville venäläisille, puolalaisille, tšekeille ja slovakkeille olevan erittäin hankalaa. Niillä Luoteis-Viron alueilla, joilla on asunut ruotsalaisväestöä, on todettu objektin sijamuotojen käytön sekaannusta (Juhkam 1983: 122–125). Vastaavia ilmiöitä tavataan venäjänvaikutteisista Itä-Viron murteista (Kont 1963: 115). Syntyperäisten vaasalaisten puheessa

¹ Kirjoitus pohjautuu tekijän väitöksenalkajaisitelmään (Helsingin yliopistossa 24. toukokuuta 1986).

kuulee nominatiivia genetiiviakkusatiivin sijasta.

Jo kielensä vaihtaneet Viron ruotsalaiset ovat siirtäneet lapsilleen oman »interlingvansa», johon itämerensuomen objektinsijanvaihtelun merkellisyydet eivät ole pystyneet oikealla tavalla juurtumaan. Nykyään ollaan selvillä siitä, että täydellisen kaksikielisyyden (tai miksei monikielisyyden) tavoittaminen käy helpoiten siinä vaiheessa, kun ei vielä yhtään, ei ensimmäistäkään kieltä ole opittu. Tästä asiasta on Terho Itkonen (1976: 215) sanonut osuvasti, että pieni puhumaan opetteleva lapsi on »[oppimistilanteessa], joka ei koskaan hänen elässään enää toistu». Kielitaidon hankkiminen varttuneessa iässä epäsysteemaattisesti pieninä palasina on tehotonta. Koko järjestelmän hahmottaminen ja sen tietoinen vertaaminen oman kielen luonnostaan lankeavana pidettyyn järjestelmään auttaa oikaisemaan tällä tiellä. Maksim Grekillä ei ollut käytettävissään venäjän ja kreikan kontrastiivista kielioppia, josta hän olisi kielten aspektuaalis-temporaalisen rakenteen erot voinut opetella.

Pikku esimerkit uuden kielen omaksumisen vaikeudesta, jotka olen edellä maininnut, liittyvät aspekti- ja aikasuhteita sekä mm. määräisyyttä ilmaiseviin eri kielten kategorioihin. Aspekti- ja tempuskategorioiden läheisestä suhteesta ei liene epäilyä – onhan itse aspektin määritelmässä yleensä mukana viittaus tekemisen kulkuun tai sijoittumiseen ajassa ja sen tulkintaan. On myös esitetty määräisyyteen perustuvia tulkintoja erityisesti slaavilaisten kielten aspektista (Leinonen 1982). Vanhastaan myös määräisyyttä ilmaisevana pidetty partitiivin vaihtelu nominatiivin ja genetiivin kanssa itämerensuomalaisissa kielissä on ainakin objektin sijan osalta niin ikään jo pitkään liitetty aspektin ilmaisemiseen. Ajatus akkusatiiviobjektissa näkyvästä lauseen resultatiivisuudesta esitettiin vuosisatamme alkupuolella (Ahlman 1915), ja viime vuosikymmenellä Erkki

Itkonen (1972: 188) piti ims. kielten merkittävänä uudiskehittymänä juuri sitä, että objektijärjestelmä aikoinaan kehittyi ilmaisemaan aspektisuhteita: partitiiviobjekti irresultatiivisen, akkusatiiviobjekti resultatiivisen objektin ilmaisimena.

Kiistaton on tietysti myös kyseisen sijavaihtelun yhteys artikkelien käyttöön niissä kielissä, joissa sellaisia on, ja hiljan on esitetty teoria artikkelienkin aspektuaalisesta funktiosta. Tarkoitin ennen muuta bulgarialaisen Krasimir Kabaktsievin kirjoituksia (1984 a, b ja c). Kabaktsievin innoituksen lähteenä on ollut erityisesti hollantilaisen Henk J. Verkuylin teos (1971), jonka materiaalina on käytetty lähinnä hollantia ja englantia. Mainita sopii vielä eräs bulgarialainen työ aspektuaalisuuden ja partitiivisuuden suhteista (Ivanova 1983). Muistettakoon, että kvantitatiivisen määräisyyden ja epämääräisyyden raja kulkee artikkelilla varustetun ja artikkelettoman nominilausekkeen välillä eikä epämääräisen ja määräisen artikkelin käytön välillä. Se muistuttaa siis periaatteessa suomen sijaopposition ilmaisemaa määräisyyden lajia.

On tietenkin karkea yleistys väittää edellä lueteltujen kategorioiden suoraan vastaaavan toisiaan eri kielissä. Jos näin olisi, ei ruotsalaisten olisi niin vaikea oppia suomen objektin käyttöä eikä suomalaisten niin hankalaa omaksumaa artikkelien tehtäviä. Jos aikamuotojen runsaus korvaisi aspektit, ei ranskalaiselle tuottaisi tuskaa oppia aspektien käyttöä eikä venäläisen tottua käyttelemään perfektiä. Näiden kategorioiden rinnastusyhteykset kompastuvat tavallisesti käytännön vastaesimerkkeihin. Erytisesti piirreanalyysi, joka ottaa huomioon esim. määräisyyden, aspektin ja aikamuodon, joutuu umpikujaan vaihtoehtojen moninaisuuden vuoksi. Piirteiden muuntelu muuttaa aina rakenteen kokonaismerkitystä: on kuin pyörittäisi Rubikin kuutiota kädessään. Kun haluan saada muutetuksi yhden piirteen,

Havaintoja

ts. yhden palan kuution sivussa toisen väriseksi, saan tulokseksi samalla muitakin muutoksia, eikä koko kuutio ole enää sama niiltäkään osin, joita en halunnut muuttaa.

Toisinaan näkee ajateltavan, että kieliopillisten kategorioiden (kokonais)valikoima kussakin kielessä on varsin taloudellinen. Tällaista ajattelua järkyttää esim. bulgarian kieli. Puheena olevien, merkitystehtäviltään osittain limittyvien kategorioiden osalta bulgaria on pöyristyttävän tuhlaille: siihen on kehittynyt tempuskategoria futuureineen, aoristi-imperfekti-oppositioineen ja useine perfektisine aikamuotoineen mutta myös slaavilainen verbiaspekti; sitä paitsi myös määräinen loppuartikkeli ja ainakin orastava epämääräinen artikkeli.

Eräät – varsinkin slaavilaisia kieliä äidinkielenään puhuvat – lingvistit ovat lujasti vakuuttuneita siitä, että aspekti on ihmisen ajattelussa niin keskeinen abstraktio, että sen täytyy tulla tavalla tai toisella ilmaistuksi kaikissa kielissä. Esimerkiksi Krasimir Kabaktšiev sanoi asiasta keskustellessamme pitävänsä »universaalina aspektina» juuri 'rajautuneisuutta – rajaamattomuutta' («boundedness – non-boundedness»), joka kieltä myöten saa ilmauksen joko verbissä tai nominilausekkeessa.

On kuitenkin kiistatonta, että lähtökielen aspektin ilmaisimille ei tavoitekielessä tarvitse välttämättä etsiä mitään kielellisiä vastineita, jos käännetään slaavilaisista kielistä esimerkiksi suomeen tai vaikkapa saksaan, joka on vielä parempi esimerkki aspektittomasta kielestä. Sven-Gunnar Andersson (1972: 231) muistuttaa sitä paitsi, etteivät tilannetta venäjässäkään ilmaise pelkästään aspektimuodot vaan myös konjunktioiden, seikanmääritteiden ja muiden sanojen sisältö. Niillä taas on saksassa melko tarkat leksikaaliset vastineet.

Monessa tapauksessa verbiaspekti on semanttisesti täysin redundantti ilmiö. Roman Jakobson (1971: 264) onkin sa-

nonut, että kielet eroavat toisistaan ennen kaikkea siinä, mitä kieliopillisia elementtejä niissä on pakko käyttää, eivät siinä, mitä niissä voidaan käyttää. Ottaakseni esimerkin alkeisopetuksesta: englannissa on käytettävä kestopuotoa kysyttäessä kuvasta, jossa leipurinhatuun sonnustautunut mies tupakoi (*What is he doing?*), jos halutaan saada vastaukseksi se, mitä hän on tekemässä (*He is smoking*). Suomessa ja venäjässä voidaan kysyä: *Mitä hän tekee?* / *Что он делае?*, jolloin vastaus voi olla joko *Hän tupakoi* / *Он курит* tai myös *Hän on leipuri* / *Он повар*. Menossa oleva prosessi voidaan suomessa ilmaista äsken käyttämälläni progressiivirakenteella *hän on tekemässä*, mutta se voidaan täsmentää myös pelkästään leksikaalisesti: *juuri nyt*. Ja venäjässä leksikaalinen ilmaistapa on ainoa mahdollisuus. Tämä esimerkki osoittaa, miten harhaanjohtavaa olisi väittää, että venäjä on kauttaaltaan »aspektuaalisempi» kuin suomi tai germaaniset kielet. Tässä tapauksessahan englantti tekee aspektuaalisesti relevantin kieliopillisen eron aina, suomi voi sen tehdä mutta voi myös jättää kontekstin varaan, kuten venäjän on pakko jättää.

Funktionaalinen kielen kuvaus tukeutuu merkityssisältöihin ja niiden tyypittämiseen ja on siten oikeastaan välttämätön perusta kontrastiiviselle kielen tutkimukselle. On kielitieteilijöitä, jotka ovat valmiit jättämään semantiikan tutkimisen loogikoille (ks. esim. Serebrennikov 1960: 26). Thore Pettersson (1974: 90) puolestaan on itse huomauttanut yhtäläisyydestä, joka vallitsee toisaalta nominaalisten piirteiden suhteessa tilan ulotteeseen ja toisaalta verbin piirteiden suhteessa aikaulotteeseen. Silti hän väitellessämme siitä, onko mielekästä etsiä aspektin ilmaisimia suomen objektirakenteista, kiteytti lingvistin tehtävän iskulauseeseen »Let's make grammar». Petterssonin päätelmä on, että suomen kielessä objektin sijamuoto on nominin kategoria eikä sillä tulisi olla mitään tekemistä slaavilaisten kielten aspektin

kanssa, joka on verbin kategoria. Se selviö, että akkusatiivi ja partitiivi kuuluvat nominirakenteeseen ja slaavilaisten kielten aspekti verbiin, tuleekin pitää mielessä, kun verrataan transitiivilauseiden aspektuaalisia merkityksiä näissä kielissä. Kun puhutaan tilanteen »rajautuneisuudesta», on muistettava, että aoristi rajaa minkä tahansa tekemisen ajallisesti, olipa subjektin tai objektin tarkoite rajautunut tai rajaamaton. Ja venäjässä, josta aoristi muotona on hävinnyt kuten imperfektikin, perfektiivinen aspekti (soveršennyi vid) voi täyttää saman tehtävän. Toisaalta subjektin tai objektin tarkoite voi olla rajautunut mutta tilanne silti aikarajoiltaan määrittämätön. Jälkimmäisessä tapauksessa slaavilaisten kielten imperfekti ja imperfektiivinen aspekti (nesoveršennyi vid) osoittavat tilanteen avoimuuden.

Juuri nämä tapaukset ovat tyypillisiä esimerkkejä siitä, miten suomen akkusatiivi ja partitiivi eivät kuvasta tilanteen vaan vain objektin tarkoitteen rajattua tai rajaamattomuutta. Silti akkusatiivi ja perfektiivinen aspekti useimmiten esiintyvät lauseissa, jotka ovat toistensa käännösvastineina. Se johtuu ensinnäkin siitä, että tuloksellinen toiminta eli resultatiivisuus edellyttää spesifistä tarkoitetta, jonka suhteen tulos on nähtävissä. Toisaalta partitiivi ja imperfektiivinen aspekti vastaavat usein toisiaan, koska sellaiset tekemiset, joiden tuloksena voi jotakin syntyä, spesifioivat objektinsa vasta sen tuloksen synnyttyä, ts. suomen partitiivista voi päätellä, että »ratkaisevaa muutosta» ei (vielä viitehetkellä) ole tapahtunut.

Suomen ns. OSMA:t, objektinsijaiset määrän adverbiaalit ovat kiinnostaneet aspektin tutkijoita, koska akkusatiivi kestoja ilmaisevassa nominirakenteessa näyttää toimivan samalla tavoin tilanteen rajaajana kuin eräissä tapauksissa venäjän perfektiivinen aspekti. Tällöin tulevat kysymykseen vain tietyt teonlaadut (Aktionsarten, ven. sposoby deistvija), nimittäin delimitatiivi ja perduratiivi.

Mutta ennen kaikkea OSMA:n sisältävät lauseet rinnastuvat aoristin käyttöön, joka aoristikielissä on näissä tapauksissa pakollinen — ei sen tähden, että aoristi aina sisältäisi nimenomaan piirteen '(eksplisiitisti) rajautunut', vaan siksi, että imperfekti osoittaisi rajaamattomuutta.

Perfektiivisuus — imperfektiivisuus-oppositio ei sovellukaan universaaliksi semanttiseksi aspektikategoriaksi, mikä näkyy juuri näissä »limitatiivi»-merkityksissä. Kun aoristi—imperfekti-oppositio rinnastetaan slaavilaiseen vid-aspektiin, joudutaan kummalliseen tilanteeseen niissä kielissä, joissa on kumpikin oppositio (bulgariassa, makedoniasa, osittain serbokroatissakin). Limitatiivimerkityksisenä aoristia käytetään niissä näet nimenomaan imperfektiivisenä. Transitiivilauseissa on myös suomesa OSMA:n ohella aina partitiiviobjekti (jos jätämme ns. kvasiresultatiivilauseet huomiotta).

Keston adverbiaali on ilmeisesti universaali tapa ilmaista tilanteen rajattuus, mutta kaikki rajautuneet lausesisällöt eivät vaadi keston määrittystä. »Aoristikielissä» taas on oppositio aoristi—imperfekti, joista yleisesti tuntomerkkinä pidettyä imperfektiä ei limitatiivimerkityksessä voi käyttää. Semanttinen piirre »rajautuneisuus» saa kieliopillisen merkityksensä vasta, kun se on pakko ilmaista myös silloin, kun »rajautuneisuus» ei ole eksplisiitisti ilmaistu toiminnan kestolla. Kun keston adverbiaali puuttuu, ei mikään elementti suomessa välttämättä osoita, onko tekeminen rajautunut vai ei. Esim. *Pekka joi vettä* voi viitata joko rajautuneeseen tai rajaamattomaan tilanteeseen: *Pekka joi vettä suoraan hanasta pitkin kulauksin* (ven. *Pekka pil vódu* — —, imperf. aspekti) ja *Pekka joi vettä ja meni ulos* (*Pekka vópil vodý* — —, perf. aspekti).

Eräät tutkijat ovat tulkinneet venäjän partitiivisen genetiivin (tyyppi *vodý* edellä olleessa esimerkissä) »rajautuneeksi». Itse asiassahan kyseessä onkin aina ra-

Havaintoja

jallinen määrä, mutta se rajautuu nimenomaan aspektuaalisesti (se esiintyy vain perfektivisen verbin objektina), ajassa rajatun toiminnan kautta, joka venäjässä merkitään verbiaspektilla. Tietyllä tavalla määrä on spesifinen tilanteessaan mutta silti epämääräinen. Kabakšiev (1984 b: 428) siteeraa James Forsythin (1970: 92) esimerkkiä »on *pil čaj*» ja »on *vypil čaju* (čaj)» ja väittää, että jälkimmäisessä lauseessa objekti on määräinen: 'he drank *the* tea'. Ainakaan suomen kielen kannalta ei käännöksessä ole merkityksetöntä, onko venäjänkielisessä lauseessa käytetty genetiiviä vai akkusatiivia (*čaju* — *čaj*), vaikka Kabakšiev ei tätä eroa kommentoi. Hän tulkitsee nominin (objektin) »rajautuneisuuden» yksinomaan aspektuaalisesti, toisin sanoen: kun toiminta on rajautunut, rajautuu myös objektin tarkoite. Tästä joudutaan kehäpäätelmään, joka koskee notiivisesti tunnettua (rajautunutta) mutta kvantitatiivisesti epämääräistä objektiä.

Näin suomen objektin sijaoppositio on aspektikategoriana sukua slaavilaiselle vid-aspektille mutta ei aoristin ja imperfektin oppositiolle. Yksinkertaistetusti sanottuna suomen resultatiiviset ja kvasiresultatiivisesti käytetyt verbit saavat akkusatiiviojektin aina, kun objektin tarkoite on jaoton tai rajautunut. Irresultatiiviset verbit eivät saa akkusatiiviojektia. Näiden ryhmien väliin jää hyvin laaja ja kirjava resultatiivis-irresultatiivisten verbien joukko, joiden objekti on akkusatiivissa silloin, kun sen tarkoite on jaoton tai rajautunut ja kun verbin ilmaisema prosessi on saavuttanut luontaisen päätepisteensä tai erikseen ilmoitetun rajan. Tuo prosessi on yleensä tulkittavissa tapahtumaksi.

Kun verbi voi saada akkusatiiviojektin vain silloin kun saavutettu raja on erikseen ilmoitettu, voidaan sanoa kyseessä olevan »valenssin korotus». Kalevi Tarvainen (1981: 34) puhuu tästä ilmiöstä (»Erhöhung der Valenz») mutta ei esittele samantyyppisiä valenssin ko-

rotuksia kuin minä, vaan mainitsee esimerkkejä, joissa kysymys on lähinnä sisältöobjektista (»es regnet dicke Tropfen» ym.). Sen sijaan Huno Rätsep (1978) käsittelee juuri tarkoittamiani rektiotaus tapauksia perusteellisessa dependenssimallin mukaisessa viron verbien luokituksessaan. Kommentoidessaan jaksoa »Kahesuguse objektitähisega lausemallid» (mts. 221–224) hän antaa esimerkin verbistä *veeretama* 'vierittää', joka kolmipaikkaisena (kun lokaalinen »päämäärä» on mainittu) saa »kolmisi-jaisen» objektin: »*Mehed veeretamid vaadi õue. Veeretage vaat õue! Mehed ei veeretanud vaati õue*» ('Miehet vierittivät tynnyrin pihalle', 'Vierittäkää tynnyri pihalle', 'Miehet eivät vierittäneet tynnyriä pihalle'), mutta kaksipaikkaisessa käytössä »— — tegemist on ainult partitiivse objekti võimalusega, sest laused **Mehed veeretamid vaadi, *Veeretage vaat!* on ebagrammatilised» (mts. 221).

Esimerkki tällaisesta suomen kielen verbistä on vaikkapa *ajaa*; voin *ajaa auton Helsinkiin*, jolloin verbin valenssi on yhden paikan verran suurempi kuin tapauksessa *ajaa autoa*. Samalla tapahtuu aina resultatiivistus: tuloksena toiminnasta on, että 'auto siirtyy Helsinkiin'. Näissä tapauksissa objektin semanttinen rooli myös yleensä muuttuu: partitiivimuodossa esim. *ajaa*-verbin objekti on semanttisesti VÄLINE, mutta akkusatiivimuodossa se on merkitykseltäänkin KOHDE; verbi on todella myös semanttisesti transitiivinen. Luontaisesti irresultatiiviset verbit ovat useimmiten transitiivisuudeltaan »reduoituneita»; niiden objekti ei ole semanttisesti KOHDE johon vaikutetaan (vrt. »reduced transitivity», Hopper—Thompson 1980). Kun intransiitiviverbien valenssi korottuu tällä tavoin, niistä tulee samalla transitiivisia, ts. niissä tapahtuu samanaikaisesti transitivointi ja resultatiivistus (esim. *itkeä silmänsä punaisiksi*). Tällainen »liitto-verbi» ei siten enää olekaan irresultatiivinen niin kuin sen kantaverbi on.

Kvasiresultatiiviset verbit ovat ongel-

ma, jos pidetään kiinni siitä, että akkusatiivi on nimenomaisesti aspektuaalinen merkitsin ja että resultatiivisuus edellyttää toiminnallisuutta. Venäjässä niitä vastaa imperfektiivinen aspekti. Asian voisi esittää siten, että objektin sijaoppositio on tavanomaisessa mielessä vain puoliksi aspektuaalinen. Aspektuaalinen puoli siitä on yhtä kuin resultatiivisuus. Toisen puolen sen olemuksesta muodostavat pragmaattiset tulkinnat, jotka perustuvat määräisyyteen. Koska ajallinen referenssi ei suomessa vaikuta resultatiivisuuden ilmaisemiseen, ts. resultatiivisuus näkyy akkusatiiviobjektina myös geneerisissä ja habituaalisissa lauseissa, ei liene odottamatonta, että jos objektin tarkoite on jaoton tai rajattu, akkusatiivi voi viitata myös TULOSTILAAAN, joka on ajallisesti rajautumaton. Kvasiresultatiivisesti käytetyistä verbeistä kognitiiviset (*ymmärtää*) ja aistihavaintoa ilmaisevat (*nähdä*) verbit muodostavat oman selväpiirteisen ryhmänsä, joilla on myös tapahtumakäyttöä. Tällöin niitä venäjässä vastaa perfektiivinen aspekti. Absoluutisesti kvasiresultatiivisia lienevät vain *sisältää*, *omistaa*, *omata* ja *käsittää*, joille ei nykykielestä löydy tapahtumakäyttöä ja joita venäjässä vastaavat imperfectiva tantum -verbit. Näiden lisäksi on ilmeisestikin laajuudeltaan määrittämätön joukko sekundaaristi kvasiresultatiivisia verbejä, jotka tässä käytössä ('tila'-merkityksessä) ovat enemmän tai vähemmän metaforisia (*meri erottaa mantereet toisistaan*). Sekundaarin kvasiresultatiivisen käytön edellytyksenä näyttää olevan, että verbi primaarissa käytössä voi olla resultatiivinen. Kyseessä ei nähtävästi ole selvärajainen ryhmä. Esimerkiksi resultatiivista *antaa*-verbiä on käytetty kvasiresultatiivisesti lauseessa *Leveä suu antoi hänen kasvoilleen tyytyväisen ilmeen*.

LÄHTEET

- AHLMAN, ERIK 1915: Status objectivuksen, resultativuksen ja limitativuksen ilmaisemisesta taivutusopillisin keinoin Westhin Käsikirjan ja Messun tekstissä. Käsikirjoitus. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- ANDERSSON, SVEN-GUNNAR 1972: Aktionsart im Deutschen I: die Kategorien Aspekt und Aktionsart im Russischen und im Deutschen. — *Studia Germanistica Upsaliensia* 10. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala.
- FORSYTH, JAMES 1970: *A Grammar of Aspect: Usage and Meaning in the Russian Verb*. Cambridge.
- HOPPER, PAUL J.—THOMPSON, SANDRA A. 1980: Transitivity in grammar and discourse. — *Language* 56 s. 251—299.
- ITKONEN, ERKKI 1972: Über das Objekt in den finnisch-wolgaischen Sprachen. — *FUF* 39:3. Helsinki.
- ITKONEN, TERHO 1976: Erään sijamuodon ongelmia. — *Suomalainen Tiedeakatemia: esitelmät ja pöytäkirjat* 1974 s. 173—217. Helsinki.
- IVANOVA, KALINA 1983: Vzaimootnošeniata meždu aspektualnostta i partitivnostta na sintaktično ravnište. — *Aspektual'nye i temporal'nye značšenija v slavjanskih jazykah. Materialy zasedanija komissii po izučšeniju grammatičeskogo stroja slavjanskih jazykov MKS, Moskva, 9—11 dekabnja 1981 g.* (red. N. Ju. Švedova) s. 60—67. Moskva. (Ilmestynyt myös venäjäksi: Vzaimootnošeniata meždu aspektual'nost'ju i partitivnost'ju na sintaktičskom urovne. — *Voprosy jazykoznanija* 1983: 2).
- JAKOBSON, ROMAN 1971: *Selected Writings II: Word and language*. The Hague — Paris.
- JUHKAM, EVI 1983: Rootsipärane objekt eesti murretes. — *Keel ja Kirjandus* 3 s. 122—125.
- KABAKTŠIEV, KRASIMIR 1984 a: Verkuyl's compositional aspects and aspect in the Slavonic languages. — *Linguistique Balkanique* 27: 1 s. 77—83.
- 1984 b: Vrâzkata meždu dvuvido-

Havaintoja

- vostta i tšlenuvaneto na imenata v bälgarskija ezik. — Bälgarski ezik 24: 5 s. 423—430.
- 1984 c: The article and the aorist/imperfect distinction in Bulgarian: an analysis based on cross-language 'aspect' parallelisms. — *Linguistics* 22 s. 643—672.
- KARTASOV, A. V. 1959: *Otšerki po istorii russkoj tserkvi*. Tom I. Paris. Ymca-Press.
- KONT, KARL 1963: *Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes*. Tallinn.
- LEINONEN, MARJA 1982: Russian aspect, »temporal'naja lokalizacija», and definiteness/indefiniteness. *Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja* 27. Helsinki.
- PETTERSSON, THORE 1974: Some remarks on implied and contingent complements with special reference to Modern Russian. — Göteborg contributions to the VII International Congress of Slavists in Warsaw, Aug. 21—27. 1973. *Slavica Gothoburgensia* 6. Kungälv.
- RÄTSEP, HUNO 1978: *Eesti keele lihtlauseete tüübid*. — *Emakeele Seltsi Toimetised* 12. Tallinn.
- SEREBRENNIKOV, B. A. 1960: *Kategorija vremeni i vida v finnougorskih jazykah permskoj i volžskoj grupp*. Moskva.
- TARVAINEN, KALEVI 1981: *Einführung in die Dependenzgrammatik*. — *Reihe Germanistische Linguistik* 35: *Kollegbuch*. Tübingen.
- TOMMOLA, HANNU 1986: *Aspektual'nost' v finskom i russkom jazykah*. *Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja* 28. Helsinki.
- VERKUYL, HENK J. 1971: *On the compositional nature of the aspects*. Amsterdam.